

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Svatoně, soudce Milana Hulmáka a soudkyně zpravodajky Daniely Zemanové o ústavní stížnosti **P. S.**, zastoupeného JUDr. Veronikou Malenovskou, advokátkou, se sídlem Bubeníčkova 112/44, Brno, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2025, č. j. 25 Cdo 1550/2024-319, rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 10. ledna 2024, č. j. 38 Co 68/2023-272, a rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 10. ledna 2023, č. j. 104 C 161/2019-220, za účasti **Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Brně a Městského soudu v Brně**, jako účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2025, č. j. 25 Cdo 1550/2024-319, rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 10. ledna 2024, č. j. 38 Co 68/2023-272 a rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 10. ledna 2023, č. j. 104 C 161/2019-220, bylo porušeno právo stěžovatele podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 2 odst. 1 a čl. 95 odst. 1 Ústavy České republiky.

II. Tato rozhodnutí se proto ruší.

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti posuzované věci

1. Stěžovatel se žalobou proti Dopravnímu podniku města Brna, a. s. (dále jen „provozovatel“) domáhal zaplacení 654 325 Kč s příslušenstvím. Požadovaná částka se skládala z bolestného ve výši 354 325 Kč a z náhrady za ztížení společenského uplatnění ve výši 300 000 Kč. Podle stěžovatele mu tyto nároky plynou z události ze dne 19. 12. 2016, kdy odpoledne přecházel pozemní komunikaci po přechodu pro chodce a srazila jej tramvaj provozovatele. Následkem nehody stěžovatel utrpěl mnohačetné zlomeniny v oblasti pánve a žeber, proražení lebky, poškození plic, které vedlo k zápalu plic, krvácení do mozku, kardiomyopatii, která vedla k nutnosti implantace kardiostimulátoru, a byl v důsledku poranění mozku v péči psychiatrické a psychologické ambulance. Před nehodou vedl stěžovatel aktivní sportovní i společenský život, nyní je odkázán na péči druhých.

2. Městský soud žalobu zamítl a uložil stěžovateli zaplatit náhradu nákladů provozovateli a státu. Dospěl k závěru, že výlučnou příčinou újmy na zdraví stěžovatele bylo jeho jednání spočívající v tom, že vstoupil do kolejiště před projíždějící tramvají, aniž by se rozhlédl, nereagoval na výstražné zvonění tramvaje, nezastavil se na nástupním ostrůvku a nedal tramvaji přednost. Naproti tomu řidič tramvaje reagoval přiměřeně okolnostem a ještě před vstupem stěžovatele do tramvajového pásu, v době, kdy se stěžovatel ještě nacházel na tramvajovém ostrůvku, začal nouzově brzdit a výstražně zvonit. Pro nedostatek příčinné souvislosti mezi vzniklou újmou na zdraví stěžovatele a okolnostmi vyvolanými zvláštní povahou provozu ve smyslu § 2927 o. z., včetně jednání řidiče, městský soud žalobě

stěžovatele nevyhověl. Výrok o náhradě nákladů řízení odůvodnil městský soud neúspěchem stěžovatele ve věci, podmínky pro uplatnění § 150 o. s. ř. soud neshledal.

3. Krajský soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními a právním hodnocením soudu prvního stupně, proto rozsudek městského soudu jako věcně správný potvrdil a uložil stěžovateli nahradit náklady odvolacího řízení.

4. Dovolání stěžovatele Nejvyšší soud odmítl a uložil stěžovateli povinnost nahradit náklady dovolacího řízení. Právní posouzení nižších soudů bylo správné a nijak se neodchýlilo od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

II.

Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel podává proti shora označeným rozhodnutím ústavní stížnost. Tato rozhodnutí podle něj porušují jeho základní práva podle čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

6. Uvádí, že z práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny plyne povinnost obecných soudů odůvodnit své rozhodnutí tak, aby z něj byly patrné konkrétní důvody. Rozhodnutí obecných soudů tento požadavek nesplňují, jsou nepřezkoumatelná a bylo jimi porušeno ústavně zaručené právo stěžovatele na přístup k soudu a spravedlivý proces. Nákladovými výroky soudů obou stupňů bylo porušeno i právo stěžovatele vlastnit majetek podle čl. 11 odst. 1 Listiny. Stěžovatel je přesvědčen, že rozhodnutí (všech třech) obecných soudů jsou nesprávná a tato nesprávnost dosáhla povahy a intenzity zásahu do ústavně zaručených práv stěžovatele.

7. Stěžovatel formuluje výhrady především vůči argumentaci obecných soudů, že výlučnou příčinou nehody bylo jeho jednání; další příčinu vzniku škody představují okolnosti přičitatelné provozovateli, a to přinejmenším z 35 %. Z judikatury Nejvyššího soudu plyne, že škodní událost může být zapříčiněna více okolnostmi přičitatelnými jak škudci, tak poškozenému. Z provedeného dokazování je zřejmé, že pokud by řidič neporušil své povinnosti (začal brzdit dříve), k dopravní nehodě by nedošlo. Obecné soudy na tuto argumentaci stěžovatele nijak nereagovaly. Jejich rozhodnutí neobsahují náležité odůvodnění závěrů vedoucích k vyloučení objektivní odpovědnosti provozovatele a představují tak akt libovůle ve smyslu ustálené judikatury Ústavního soudu. Soudy se nevypořádaly se stěžovatelskými námitkami proti závěrům znaleckého posudku (znalec se vyjadřoval k právním otázkám) a s argumentací, že se jeho věc skutkově shoduje s věcí sp. zn. 3 Tdo 493/2009, při které soudy dovodily, že řidič měl povinnost snížit rychlost tramvaje, pokud byla situace před přechodem nepřehledná. Odůvodnění městského soudu, podle kterého je věc stěžovatele odlišná, není správné. Judikatura odkazovaná obecnými soudy je nepřiléhavá, vztahuje se na skutkově odlišné případy.

8. Stěžovatel nesouhlasí s tím, že mu obecné soudy uložily povinnost nahradit státu náklady řízení sestávající ze znalečného ve výši 53 041 Kč. Stěžovatel před obecnými soudy uváděl a dokládal konkrétní zdravotní a věkové důvody, pro které měl být osvobozen od soudních poplatků a tudíž i od hrazení nákladů státu. Obecné soudy však tato jeho tvrzení opomenuly a nevzaly v úvahu ani jednání provozovatele před podáním žaloby.

III.

Procesní předpoklady řízení a průběh řízení před Ústavním soudem

9. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona Ústavním soudem a ústavní stížnost je přípustná, neboť vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

10. Ústavní soud nenařídil ústní jednání, neboť od jednání nebylo možné očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudě).

IV.

Vyjádření ostatních účastníků řízení a replika stěžovatele

11. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřil Nejvyšší soud. Na svých judikatorních závěrech obsažených v napadeném rozhodnutí trvá. Dále uvádí, že povinnost soudu odůvodnit rozhodnutí nemůže být chápána absolutně, soud má povinnost vypořádat se se všemi pro předmět řízení relevantními argumenty v míře odpovídající jejich závažnosti pro výsledek řízení. Rozsah odpovědi se však může lišit úměrně významu námitek či otázek, které účastník vnáší do řízení. Dokonce i úplné opomenutí konkrétního argumentu nemusí představovat porušení práva na spravedlivý proces či soudní ochranu, jde-li o argument, který je pro posouzení věci zjevně bezpředmětný, či jedná-li se o argument, který účastník řízení formuloval toliko zcela obecně a nekonkrétně. Uložení povinnosti k náhradě nákladů řízení po 300 Kč pro každého z žalovaných nemůže být způsobilé zasáhnout do práva stěžovatele vlastnit majetek. Dovolací soud je proto přesvědčen, že napadeným usnesením k zásahu do žádných ústavně chráněných práv stěžovatele nedošlo; ústavní stížnost proti usnesení Nejvyššího soudu není důvodná a měla by být odmítnuta, resp. zamítnuta.

12. Krajský soud odkázal na své rozhodnutí, které odpovídá platné judikatuře Nejvyššího soudu. Konstatoval, že neshledává důvody pro jeho zrušení.

13. Městský soud se rozhodl nevyužít možnost vyjádřit se k ústavní stížnosti, neboť veškeré podstatné skutečnosti relevantní pro posouzení věci jsou již obsaženy ve spise a byly odůvodněny v meritorním rozhodnutí.

14. Provozovatel se k ústavní stížnosti nevyjádřil. S ohledem na poučení, kterého se mu dostalo, má Ústavní soud za to, že se postavení vedlejšího účastníka vzdal (§ 28 odst. 2 a § 63 zákona o Ústavním soudě ve spojení s § 101 odst. 4 o. s. ř.).

15. Stěžovatel v replice věcně reagoval pouze na vyjádření Nejvyššího soudu. Krajský i městský soud toliko odkázaly na svá rozhodnutí. Vyjádření Nejvyššího soudu neobsahuje žádné argumenty ani skutečnosti, které by vyvracely argumentaci stěžovatele uvedenou v ústavní stížnosti. Stěžovatel souhlasí, že povinnost soudu odůvodnit rozhodnutí nemůže být chápána tak, že se vyžaduje podrobná odpověď na každý argument. Stěžovatel v dovolání uvedl právní argumentaci, která byla velmi konkrétní, dokazovala, že jeho dovolání je přípustné. Nejvyšší soud ve svém usnesení na právní argumentaci předestřenou stěžovatelem ústavně konformním způsobem nereagoval, citoval pouze zákonnou úpravu a obecnou judikaturu. K podstatě posuzované věci se vyjádřil pouze v bodech 12. a 13. Stěžovatel dále připomíná, že ve své ústavní stížnosti odůvodňuje, že jeho právo vlastnit majetek bylo porušeno výrokem IV. rozsudku městského soudu, kterým mu byla uložena povinnost k náhradě nákladů řízení vůči České republice. Nejednalo se o částku 300 Kč. Stěžovatel v souvislosti s újmou, kterou mu uložení povinnosti k náhradě nákladů řízení způsobuje, připomíná, že je starobní důchodce ve věku 85 let.

V.

Věcné posouzení ústavní stížnosti

16. Stěžovatel formálně napadá všechna v záhlaví označená rozhodnutí, tedy rozhodnutí městského, krajského i Nejvyššího soudu. Namítá, že výroky ve věci samé bylo zasaženo do jeho práva na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny) a výroky ukládajícími mu nahradit náklady řízení zasáhly do jeho práva vlastnit majetek (čl. 11 odst. 1 Listiny).

17. Ústavní soud posoudil všechny výše uvedené okolnosti a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

V. 1 Obecná východiska

18. Ústavní soud předesílá, že mu až na výjimky nepřísluší korigovat interpretaci podústavního práva prováděnou obecnými soudy. Jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy), přičemž sjednocování výkladu soukromého práva je úkolem Nejvyššího soudu. Ústavní soud současně v mnoha svých rozhodnutích definoval podmínky, při jejichž existenci je výjimečně dán prostor pro jeho zásah, jde-li o situaci vadné interpretace a aplikace podústavního práva obecným soudem, která má za následek porušení základních práv a svobod jednotlivce (z poslední doby srov. nález sp. zn. III. ÚS 510/25 nebo dřívější nález sp. zn. III. ÚS 74/02). Jde o případy, kdy dojde k nepřípustnému zásahu do některého ze základních práv a svobod, případně pokud obecné soudy pomíjí jiný možný výklad, který je ústavně konformní, nebo je jejich činnost výrazem zjevného a neodůvodněného vybočení ze standardů výkladu, jenž je v soudní praxi respektován (a představuje tím nepředvídatelnou interpretační libovůli), případně je v extrémním rozporu s požadavky věcně příslušného a rozumného uspořádání posuzovaného právního vztahu či v rozporu s obecně sdílenými zásadami spravedlnosti.

19. Jak plyne z nálezu sp. zn. III. ÚS 1366/18, Ústavní soud se též opakovaně z ústavněprávního pohledu věnoval stanovení podmínek, při jejichž splnění má nesprávné použití podústavního práva obecnými soudy za následek porušení základních práv a svobod fyzické či právnické osoby. Takto shledal, že základní práva a svobody v oblasti podústavního práva působí jako regulativní ideje, protože na ně obsahově navazují komplexy norem podústavního práva. Porušení některé z těchto norem, a to v důsledku svévole anebo v důsledku výkladu, jenž je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, zakládá dotčení na základním právu a svobodě (srov. nález sp. zn. III. ÚS 150/99).

20. Pojem svévole Ústavní soud vykládá ve smyslu extrémního nesouladu právních závěrů s provedenými skutkovými a právními zjištěními, dále ve smyslu nerespektování kogentní normy, interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (příkladem čehož je právě i přepjatý formalismus), jakož i interpretace a použití zákonných pojmů v jiném než zákonem stanoveném a právním myšlením konsensuálně přijímaném významu, a konečně ve smyslu rozhodování bez bližších kritérií či alespoň zásad odvozených z právní normy (viz např. nálezy sp. zn. III. ÚS 1366/18 či sp. zn. III. ÚS 351/04).

V. 2. Aplikace na posuzovanou věc

21. Ústavní soud posuzoval ústavní stížnost z hlediska svých kompetencí vymezených výše. Dospěl k závěru, že napadenými rozhodnutími došlo ke stěžovatelem tvrzenému porušení práv obsažených v Listině, jež Ústavní soud ke kasačnímu zásahu opravňuje. Soudy se při interpretaci a aplikaci relevantních ustanovení zákona dopustily svévole, pokud bez náležitého odůvodnění zcela vyloučily odpovědnost provozovatele za škodu z provozu

dopravních prostředků, a tím i jeho povinnost k náhradě škody stěžovateli, aniž by v odůvodnění uvedly přesvědčivé a věcné důvody, odpovídající zákonu a ustáleným výkladovým pravidlům.

22. V projednávané věci je stěžejní problém ústavně konformního výkladu vzájemného vztahu § 2927 odst. 1 a § 2918 občanského zákoníku (dále také jen jako „OZ“). Konkrétně jde o zodpovězení otázky, za jakých okolností mohou soudy poškozenému zcela odepřít právo na náhradu škody (újmy) způsobené provozem dopravního prostředku podle občanského zákoníku s odkazem na jeho spoluúčast na vzniklé škodě.

a) Povaha odpovědnosti podle § 2927 OZ a tzv. nexus ohrožení

23. Jak je popsáno výše, stěžovatel jakožto chodec utrpěl újmu na zdraví v důsledku střetu s tramvají provozované provozovatelem. Obecné soudy zcela vyloučily odpovědnost provozovatele jakožto provozovatele tramvajové dopravy proto, že chyběla příčinná souvislost mezi okolnostmi, za nichž provozovatel objektivně odpovídá a vznikem újmy na straně stěžovatele jako poškozeného (rozsudek městského soudu, bod 21; rozsudek krajského soudu, bod 7; usnesení Nejvyššího soudu, body 10 a 12). S ohledem na obsah napadených rozhodnutí, považuje Ústavní soud za důležité, vyjasnit nejprve doktrinální chápání podstaty a účelu odpovědnosti z provozu dopravních prostředků formulované v § 2927 občanského zákoníku. Tyto úvahy budou dále podstatné i z hlediska interpretace vzájemného vztahu § 2927 a § 2918 občanského zákoníku.

24. Odpovědnosti z provozu dopravních prostředků vychází z myšlenky odpovědnosti za ohrožení (KOZIOL, H. Österreichisches Haftpflichtrecht. Band I, Allgemeiner Teil. 4. Auflage, Wien: Jan Sramek Verlag, 2020. s. 386-387 nebo MELZER, F. In MELZER, F., Těgl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894 – 3081. Praha: Leges, 2018, s. 525, marg. č. 20). Zákonodárce obvykle tento typ odpovědnosti spojuje se zdroji takového nebezpečí, která se i přes dodržení řádné péče obtížně ovládají a mohou způsobit významnou újmu. Jako spravedlivé se tudíž jeví, aby - zvyšuje-li někdo ve svém vlastním (hospodářském) zájmu podstatně nebezpečí pro ostatní osoby - nesl následky, jestliže se dané nebezpečí realizuje (tzv. nexus ohrožení). Jelikož provoz dopravních prostředků s sebou právě takové zvýšené riziko nese, měl by provozovatel odpovídat ostatním za škody, ve kterých se toto zvláštní nebezpečí uskutečňuje (materializuje). Spolu s usnadněním složité důkazní situace poškozeného, jde o dva stěžejní účely úpravy odpovědnosti z provozu dopravních prostředků (MELZER, op. cit., s. 48, marg. č. 10, s. 525, marg. č. 17-21, obdobně BEZOUŠKA, P. In HULMÁK, M a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1611, marg. č. 1). Škůdce se objektivní odpovědnosti z provozu dopravních prostředků zproští pouze tehdy, byla-li škoda způsobena okolnostmi, které nemají původ v provozu (vnější okolnost), a prokáže-li, že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat (§ 2927 odst. 2, srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2023, sp. zn. 25 Cdo 154/2023, bod 11). Pokud byla škoda způsobena okolnostmi, které původ v provozu mají, je liberace zcela vyloučena a provozovatel odpovídá absolutně. Dopady takto přísně koncipované odpovědnosti do majetkové sféry škůdce pomáhá zmírňovat zákonné pojištění, které zajišťuje odpovědným osobám dostatečnou ochranu.

25. Smyslu a účelu právní úpravy objektivní odpovědnosti podle § 2927 (odpovědnost za ohrožení) odpovídá i konstrukce předpokladů, za jejichž splnění lze odpovědnost za škodu (újmu) přičíst provozovateli dopravního prostředku. Nepožaduje se zavinění škůdce ani protiprávnost. Kauzalita musí existovat mezi zásahem do chráněného zájmu poškozeného a provozem dopravního prostředku, přičemž je třeba zkoumat, zda byla újma způsobena

zvláštní povahou tohoto provozu, tedy zda se v ní materializovalo nebezpečí s tímto provozem spojené (MELZER, op. cit., s. 529, marg. č. 44, BEZOUŠKA, op. cit., s. 1611, marg. č. 1). Přičitatelnost újmy škůdce je zde odvozena od objektivního kritéria, spojitost mezi újmou a zvláštní povahou provozu zde zabezpečuje zkoumání nexu ohrožení ve smyslu vymezeném výše. Z uvedeného dále vyplývá, že odpovědnost provozovatele může vzniknout i tam, kde šlo o zcela zákonné užití dopravního prostředku. Protiprávnost či zavinění, nehrají pro posouzení přičitatelnosti újmy provozovateli roli. Tento závěr ostatně potvrzuje i napadené rozhodnutí Nejvyššího soudu a zde citovaná judikatura (bod 8).

26. Zvláštní nebezpečí spojené s provozem dopravních prostředků, na něž reaguje zákonodárce zakotvením objektivní odpovědnosti v § 2927 odst. 1, lze spatřovat především z rychlosti, kterou se dopravní prostředky pohybují, z jejich vysoké hmotnosti a hybnosti (nelze je okamžitě zastavit), technických nárocích na ovládání a jejich omezené ovladatelnosti, příp. i limitované kontroly nad okolím dopravního prostředku a podobně. Účelem pojmu „provoz“ je „*vyložit ty kauzální následky, ve kterých se nerealizuje povaha nebezpečí, pro které je stanovena objektivní odpovědnost*“ (MELZER, op. cit., s. 49, marg. č. 17, s. 551-552, marg. č. 188-197, obdobně pak KOZIOL, op. cit., s. 390). Pojmem „*zvláštní povaha provozu*“ (§ 2927 odst. 1, věta první) je tedy vyjádřena „*zvláštní nebezpečnost, kterou představuje dopravní prostředek pro okolní svět*“ (MELZER, op. cit., s. 550, marg. č. 181-186). Z odborné literatury dále vyplývá, že „*požadavek 'zvláštní povahy' spojuje vznik povinnosti k náhradě újmy pouze s omezenou částí provozu. ... Je zřejmé, že tato specifická povaha plyne především z technických charakteristik provozu. Punc zvláštnosti dodávají provozu dopravního prostředku zejména vlastnosti, které jej odlišují od všech ostatních provozů.*“ (BEZOUŠKA, op. cit., s. 1612, marg. č. 7.). Nejvyšší soud v judikatuře uvádí, že „*jízda vozidla je typická pro provoz silničních vozidel a je charakteristickou vlastností silničního provozu, tedy právě jeho zvláštní povahou*“ (srov. rozsudek sp. zn. 25 Cdo 3434/2009, či výše odkazovaný rozsudek sp. zn. 25 Cdo 154/2023, bod 11).

27. S ohledem na výše uvedené není pochyb o tom, že sražení stěžovatele jedoucí tramvají bylo projevem zvláštní povahy provozu tramvajové dopravy, a je namístě aplikovat § 2927 odst. 1 občanského zákoníku (to ostatně přiléhavě zdůvodňuje i Nejvyšší soud v napadeném rozhodnutí, srov. bod 8). Ve škodní události (srážce tramvaje se stěžovatelem) se materializovalo zvýšené riziko, s nímž je provoz tramvajové dopravy spojen (vysoká hmotnost a hybnost, omezená ovladatelnost, dlouhá brzdná dráha). Ve znaleckém posudku vyhotoveném znalcem Ing. Lumírem Pospíšilem, z něž vyšel soud prvního stupně (č. l. 131-189), jsou konkrétní projevy tohoto rizika velmi podrobně popsány. Odhlédnout nelze ani toho, že nebezpečnost provozu zde zvyšuje i specifický charakter tramvajové dopravy - tramvaj jako dopravní prostředek vykazuje značnou míru nebezpečnosti pro své okolí svojí hmotností, tvrdostí použitých materiálů, omezenou ovladatelností a limitovanou možností reagovat na dění v jejím bezprostředním okolí, čímž se nepochybně odlišuje od jiných dopravních prostředků (např. automobilu). Uvedené atributy ovlivňují pravděpodobnost vzniku škody i intenzitu následků střetu. Devastující účinek srážky s tramvají je ostatně dostatečně zřejmý z vážnosti zranění, jež poškozený utrpěl. Žádné z těchto okolností však obecné soudy v napadených rozhodnutích relevantním způsobem nevyhodnotily.

28. Závěr městského soudu uvedený v bodu 21 rozsudku, založený na konstrukci, že „*jednání poškozeného bylo hlavní a bezprostřední příčinou vzniku škody... příčinou újmy žalobce nebylo působení okolností vyvolaných zvláštní povahou provozu tramvaje jako dopravního prostředku a nebylo jí ani jednání řidiče tramvaje*“, popírá bez odůvodnění výše uvedené principy odpovědnosti provozovatele, a nemůže být proto oporou pro úplné vyloučení povinnosti provozovatele nahradit stěžovateli vzniklou škodu (újmu). Stejně tak neobstojí ani argument, že výlučnou příčinou vzniku škody, bylo jednání poškozeného stěžovatele (viz níže body 30 – 33 tohoto nálezu). Za neobvyklou myšlenkou konstrukci lze považovat i názor Nejvyššího soudu, že „*...i okolnosti přičitatelné*

poškozenému (zejména jeho počínání) mohou vyvolat působení zvláštních vlastností provozu dopravy či dopravného prostředku vůči jeho osobě a přivodit mu negativní účinek mechanismem upraveným v § 2927 a.ř. ...“.

29. Citované úvahy městského a Nejvyššího soudu přehlížejí podstatu objektivního kritéria přičitatelnosti podle § 2927, jak byla popsána výše (postačí, že se ve škodní události realizovalo specifické provozní nebezpečí, jehož riziko má nést ten, kdo má z provozu prospěch). Městský soud přehlíží taktéž, že pro přičtení škody provozovateli není rozhodné, zda se dopustil protiprávního jednání (to může být podstatné z hlediska posouzení poměřování účasti, viz níže). Argument opírající se o absenci příčinné souvislosti je však nesprávný i proto, že pokud by bylo třeba identifikovat všechny příčiny vzniku škody, bylo by namístě dospět k závěru, že příčiny byly nejméně dvě, tj. nejen nedbalost stěžovatele, ale i samotná jízda tramvaje. Kdyby tramvaj provozovaná vedlejším účastníkem místem neprojížděla, ke střetu by vůbec nedošlo a stěžovatel by žádnou újmu neutrpěl. Jízdu tramvaje tedy nelze zcela odmyslet, aniž by odpadl i následek sám (pravidlo *condicio sine qua non*). Nicméně jak již bylo výše uvedeno, tato úvaha není pro posouzení věci podstatná, neboť se nejedná o problém kauzality, ale o posuzování míry účasti na škodní události, odvíjející se od poměřování dvou rozdílných důvodů přičitatelnosti vzniku škody. Je zřejmé, že právě tento problém se obecné soudy snažily (nesprávně) překlenout závěrem o nedostatku příčinné souvislosti mezi jednáním vedlejšího účastníka a vzniklou škodou. Tato chybná konstrukce je též podkladem pro některé judikатурní závěry Nejvyššího soudu, z nichž obecné soudy vycházely při posuzování míry spoluúčasti poškozeného na vzniku škody podle § 2918 OZ (srov. např. již zmíněný rozsudek sp. zn. 25 Cdo 3434/2009), a s jejich pomocí dospěly k protiústavní interpretaci vzájemného vztahu § 2927 odst. 1 a § 2918 OZ.

b) Spoluúčast poškozeného podle § 2918 OZ a vztah k odpovědnosti provozovatele dopravního prostředku podle § 2927

30. Pravidlo obsažené v § 2918 občanského zákoníku vychází z myšlenky, že každý, kdo se podílí na vzniku škody, by se měl v konečném důsledku podílet na její náhradě podle své odpovědnosti. Spoluúčastí poškozeného jsou míněny případy, kdy je vzniklá škoda vedle škůdce přičitatelná též poškozenému (MELZER, op. cit. s. 404, marg. č. 1). V takovém případě je spravedlivé, aby nesl poškozený škodu společně se škůdcem. Okolnosti, které se přičítají poškozenému, se opírají o nedostatek potřebné pečlivosti poškozeného vůči vlastním statkům a vyplývají z principu rovného zacházení (přístupu). K poměrnému rozdělení povinnosti k náhradě škody tedy dochází tehdy, jestliže se poškozené straně přičítají takové okolnosti, které by mohly zakládat odpovědnost na straně škůdce (KOZIOL, op. cit., s. 454-457, MELZER, op. cit., s. 404, marg. č. 15). Zákonná úprava připouští, aby škodu (újmu) nesl výlučně škůdce nebo výlučně poškozený za předpokladu že okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, se podílejí na škodě jen zcela zanedbatelným způsobem (§ 2918, věta druhá).

31. Problematickou otázkou je, podle jakých kritérií se má míra účasti škůdce a poškozeného stanovit. Nejvyšší soud opakovaně judikoval, že konečná úvaha o podílu poškozeného vždy závisí od okolností konkrétního případu, přičemž zobecnění, tj. vytvoření obecného pravidla plně aplikovatelného na jiné obdobné případy, je zpravidla vyloučeno (rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1598/2005, sp. zn. 25 Cdo 1054/2007 nebo sp. zn. 25 Cdo 1063/2017). Tomuto závěru lze přisvědčit potud, že stanovení míry účasti poškozeného na vzniklé škodě ze své povahy vylučuje jednoznačné řešení na úrovni zákona. Nejvyšší soud však ve své rozhodovací praxi přehlíží problém kolize důvodů odpovědnosti na straně škůdce a na straně poškozeného, tedy situace, kdy škůdce odpovídá objektivně a poškozený odpovídá z důvodu spoluzavinění (či naopak). Na tento problém upozorňuje i část tuzemské doktríny (MELZER,

op. cit., s. 411-412, marg. č. 45-49). Podrobněji jej řeší zahraniční odborná literatura (srov. např. KOZIOL, op. cit., s. 45 a násl., LOOSCHELDERS, D. Die Mitverantwortlichkeit des Geschädigten im Privatrecht. Tübingen: Mohr Siebeck, 1999).

32. Zákon neurčuje, jaká váha má být přiznána jednotlivým kritériím přičitatelnosti (ohrožení proti zavinění). Nestanoví, zda je některý důvod silnější či zda jsou si postaveny na roveň. Judikatura Nejvyššího soudu tento problém obvykle řeší pomocí kauzality a dospívá k uzávěru, že škůdce neodpovídá za škodu v důsledku absence příčinné souvislosti mezi jeho jednáním a vzniklou škodou (viz např. sp. zn. 25 Cdo 3434/2009, na nějž odkazuje městský soud). S ohledem na kvalitativní odlišnosti obou kritérií přichází v úvahu postupovat tak, aby příspěvek každé strany ke vzniku škody byl vážen izolovaně na stupnici od pomyslně nejlehčích po nejtěžší případy příslušného typu přičitatelnosti, následně by byly takto ohodnocené příspěvky obou vzájemně srovnány tak, že nejnižší myslitelná míra ohrožení odpovídá nejnižší myslitelné míře zavinění, a zároveň nejvyšší myslitelná míra ohrožení odpovídá nejvyšší míře zavinění (LOOSCHELDERS, op. cit., s. 600). V takovém případě lze vycházet z toho, že poměr míry účasti škůdce a poškozeného je rovný (50:50). V této souvislosti se nabízí teze, že základní ohrožení je postaveno naroveň lehké nedbalosti (KOZIOL, op. cit., s. 484, marg. č. C/9/52).

33. Na základě uvedeného Ústavní soud uzavírá, že v případě, kdy je škoda vyvolána zvláštní povahou provozu, lze zcela vyloučit náhradu škody ze strany provozovatele pouze při shledání mimořádně silného zavinění poškozeného (například v případě úmyslného zneužití povahy provozu), a to za předpokladu, že na straně škůdce by zároveň nebyly dány žádné okolnosti zvyšující nebezpečnost provozu nad základní míru ohrožení (vyšší míra adekvátnosti). Úplné vyloučení náhrady škody poškozenému v případě, že škůdce odpovídá objektivně, je tedy teoreticky možné, tento závěr vzhledem ke své výjimečnosti vyžaduje adekvátní věcné odůvodnění. Nejvyšší soud však rozhodnutí o úplném vyloučení náhrady škody pro stěžovatele opírá pouze o nesprávný argument absence příčinné souvislosti, podobně jako v jiných svých rozhodnutích (srov. usnesení sp. zn. 25 Cdo 1127/2007, sp. zn. 25 Cdo 1787/2018 nebo 25 Cdo 2554/2018).

34. Je tedy zřejmé, že obecné soudy problém kolize objektivní odpovědnosti provozovatele a odpovědnosti stěžovatele neřešily v rámci stanovení míry účasti na způsobené škodě (újmě), jak by odpovídalo vzájemnému vztahu § 2927 a § 2918, ale vypořádaly se s ním argumentem odkazujícím na chybějící příčinnou souvislost. S ohledem na shora vymezenou povahu odpovědnosti za ohrožení, však tento argument nemůže obstát. Obecné soudy v odůvodnění napadených rozhodnutí zcela vyloučily odpovědnost provozovatele, aniž by adekvátně poměřovaly okolnosti přičitatelné škůdci (provozovateli) na základě odpovědnosti za ohrožení, a okolnosti přičitatelné poškozenému (stěžovateli) na základě jeho zavinění. Ze shora uvedených závěrů nauky i ze samotné odlišnosti podstaty objektivní a subjektivní odpovědnosti přitom vyplývá, že kolize důvodů odpovědnosti se do posouzení míry spoluúčasti škůdce a poškozeného musí promítnout hodnocením konkrétních okolností přičitatelných každé ze stran. V napadených rozhodnutích taková úvaha chybí. Není z nich zjevné, které konkrétní okolnosti by svou závažností byly způsobilé přesvědčivě odůvodnit závěr, že právo stěžovatele na náhradu škody je zcela vyloučeno. Pravidlo obsažené v § 2918 je flexibilní, a umožňuje zvážit každý konkrétní případ. Volná úvaha soudu však musí být opřena o logický a věcně odůvodněný úsudek, jinak je projevem libovůle.

35. Ústavní soud nepřehlédl, že posouzení věci se odchyluje od přístupu, který zvolil v usnesení sp. zn. I. ÚS 2010/09, na nějž odkazuje městský soud. Nicméně, s ohledem na to, že toto rozhodnutí má formu usnesení odmítajícího ústavní stížnosti pro zjevnou

neopodstatněnost, závěry a nosné důvody v nich uvedené nejsou formálně závazné (čl. 89 odst. 2 Ústavy, § 23 a 35 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a např. nálezy sp. zn. II. ÚS 588/25, bod 41; IV. ÚS 164/24, bod 38.

c) Rozhodnutí o nákladech řízení

36. Stěžovatel ve své ústavní stížnosti namítá rovněž protiústavnost výroků obecných soudů, kterými mu byla uložena povinnost nahradit vedlejšímu účastníku náklady řízení. Jedná se o výroky svou povahou závislé na výrocích, které jsou předmětem kasačního zásahu, proto se jimi Ústavní soud věcně nezabýval.

**VI.
Závěr**

37. Ústavní soud shledal, že napadená rozhodnutí vycházejí z protiústavní interpretace a aplikace § 2927 a § 2918 občanského zákoníku [§ 82 odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

38. Z těchto důvodů shledal Ústavní soud porušení práva stěžovatele na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 95 odst. 1 Ústavy. Ústavní soud tedy podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona zrušil.

39. V dalším řízení bude za účelem nového posouzení míry účasti každé ze stran na způsobené škodě nezbytné provést poměrování různých skutkových okolností na straně škůdce (provozovatele) a na straně poškozeného (stěžovatele).

40. Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť dospěl k závěru, že od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 26. března 2026

Jan Svatoň
předseda senátu